

«فرهیختگان» گزارش می دهد

چین به دنبال ائتلاف علمی با روسیه و هند

دانشگاه نانکای، چین

ندا اظهري

مترجم

بعد از برهم خوردن روابط آمریکا و چین و کناره گیری چینی ها از مشارکت با آمریکایی ها در عرصه های مختلف، پای غربی ها به میان آمد اما همین مشارکت هم به سرانجام خوب و خوشی نینجامید و ماحصل آن تیره و تار شدن روابط چین با کشورهای غربی و اروپایی شد. تاثیر کاهش یا قطع رابطه یک کشور با شرکای قدرتمند خود بسیاری از جنبه های مختلف از جمله مسائل علمی، پژوهشی و نوآوری را تحت تاثیر قرار می دهد و یک کشور هر چقدر هم که قوی باشد، فقدان روابط موثر باعث ضعیف تر شدن آن می شود. با اینکه چین در سال های اخیر تمرکز زیادی روی آموزش عالی خود داشته و اتفاقا تا بخشی هم به هدف خود رسیده و باعث ارتقای رتبه علمی خود در دنیا شده و توانسته جایگاه نخست را از آمریکا پس بگیرد، اما به رغم پیشرفتی که در زمینه های علمی داشته، در حوزه نوآوری با چالش ها و مشکلاتی مواجه نشده است.

واقعیت های ملی و گرایش های ژئوپلیتیک

کارشناسان بر این باورند که سخت شدن شرایط فعلی چینی ها و افزایش جهت گیری های ژئوپلیتیک آنها در حال حاضر پیامدهای زیادی برای دانشگاه ها و به طور کلی، آموزش عالی این کشور، توسعه علمی، نظام فکری و نیز برای آموزش عالی جهان به همراه خواهد داشت. موضع فعلی چین در رابطه با همسایگان نزدیک خود شامل اندونزی، فیلیپین، ویتنام و دیگر کشورها، دیدگاه بسیاری از کشورها را نسبت به تمایل پذیرش رهبری تجاری و سیاسی چین و مخالفت روزافزون و شک و تردید نسبت به این موضوع تغییر داده است. بسیاری از کارشناسان بر این باورند که طرح چند میلیارد دلاری «ابتکار عمل کمربند و جاده» چین به عنوان استعمار نو، بسیاری از کشورهای شریک را به واسطه بدهی های کلان و پروژه های زیرساختی پرچالش به چین مرتبط می کند. قوانین سخت و دشوار و ناپایدار در درآمدت و نیز سیاست های کرونایی در چین چالش هایی را پیش روی اقتصاد، زنجیره تامین و جمعیت چین به همراه خواهد داشت.

درمورد پردیس های چینی، دانشجویان به طور مدام از آزاد بودن استادان دانشگاه خبر می دهند. جریانات ضد آسیایی که در بسیاری از کشورهای غربی شکل گرفته در رسانه های چینی ابعاد گسترده ای را به خود اختصاص داده اند. با افزایش نظارت، اعمال محدودیت ها در دسترسی آزاد به اطلاعاتی که از خارج از کشور ارائه می شوند و کنترل شدید از سوی مقامات حزب کمونیست، دانشگاه ها به طور قابل توجهی تحت تاثیر قرار گرفته اند. واقعیت های داخلی و موضع ژئوپلیتیک چین در سال های اخیر به طور چشمگیری تغییر پیدا کرده است. از زمانی که «شی چین پتنگ» در سال ۲۰۱۳ قدرت را در چین در دست گرفت، روابط خارجی این کشور در منطقه آسیا و در سطح جهانی روند مثبتی را در پیش گرفته و حکومت داخلی در این کشور بیشتر تحت کنترل قرار گرفته است.

کاهش موسسات کنفسیون در غرب و آمریکا

شک و تردیدهایی چین در برهه هایی در مورد آمریکا و به دنبال آن کشورهای غربی به طور چشمگیری افزایش یافته است. بیشتر موسسات چینی کنفسیون که زمانی تعداد آنها در آمریکا به ۱۱۸ پردیس می رسید، به شدت کاهش یافته به طوری که از ژوئن ۲۰۲۱، شمار این موسسات در آمریکا به ۱۴ رسیده و این روند کاهش در غرب هم ادامه دارد و بیشتر شعبه های موسسات کنفسیون در آمریکا و اروپا در حال ناپدید شدن هستند. دلایل ژئوپلیتیک و اتهامات جاسوسی که از سوی دولت آمریکا به چینی ها وارد شد، اصلی ترین دلایل کاهش تعداد این موسسات در آمریکا به شمار می رود. به تازگی قانون جدیدی در حوزه تراشه ها در کنگره آمریکا به تصویب رسیده مبنی بر اینکه قرار است مبلغ ۲۸۰ میلیارد دلار به منظور تقویت صنعت فناوری تراشه ها در آمریکا با تمرکز بر اهداف ضد چینی اختصاص یابد. طبق این قانون، همکاری با چین از سوی یک کشور،

دانشجویان مستعد مناطق محروم بورسیه می شوند

پیمان صالحی در گفت وگو با مهر با اشاره به جزئیات راه اندازی صندوق شورای عالی علوم گفت: «رئیس جمهور، ماده واحده اصل تاسیس صندوق شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری» (عف) را ابلاغ کرد. حدود ۳ ماه از تدوین اساسنامه این صندوق می گذرد و قرار است به زودی به تصویب هیات وزیران برسد. «دبیر کل شورای عالی علوم با اشاره به اینکه این صندوق قرار است از مرجعیت علمی، مرجعیت فناوری و مرجعیت تربیتی_آموزشی کشور در سطح منطقه و جهان حمایت و پشتیبانی کند، افزود: «حمایت از انجام تحقیقات کاربردی و تقاضا محور، حمایت از طرح ها و پروژه های تحقیقاتی بنیادی، پیشران علوم، خصوصا علوم پایه از دیگر وظایف این صندوق به شمار می رود.» وی ضمن بیان این مطلب که حمایت از همکاری های آموزش عالی و پژوهشی از جمله تبادل دانشجو و کشورهای مختلف و توسعه دیپلماسی علم و فناوری در دستور قرار دارد، خاطرنشان کرد: «همچنین در راستای تحقق عدالت آموزش عالی به دانشجویان و افراد مستعد با تاکید بر استعداد های برتر مناطق محروم از محل این صندوق بورس تعلق می گیرد.»

آن را از برخورداری از تسهیلات ۵۲میلیارد دلاری باز می دارد. دولت ها و موسسات آموزش عالی در اروپا و استرالیا به شدت نگران ارتباطات چینی ها هستند.

به عنوان مثال، وزیر آموزش، فرهنگ و علوم در هلند اعلام کرده است که امنیت ملی بالاتر از آزادی های آکادمیک بوده و این کشور مقررات سختگیرانه ای را در مورد چگونگی تضمین و نظارت دقیق موسسات آموزش عالی بر رعایت قوانین وضع خواهد کرد.

تاثیر بر مقاطع دکتری بیشتر است

دانشگاه ها به ویژه در آمریکا در فضایی انگلیسی و اروپایی تا حد زیادی تحت تاثیر قرار گرفته اند. واقعیت های ژئوپلیتیک فعلی، مشکلات بی سابقه ای را در آینده نزدیک به دنبال خواهند داشت. اساسا، بیش از نیم قرن است که روابط علمی و آموزش عالی بین چین و سیستم آموزش عالی غرب و به ویژه آمریکا شکل گرفته و این برهم خوردن روابط، به نوعی جداسازی پیوندهای عمیق چین با هم تایان غربی به شمار می رود. از این رو، کارشناسان این گونه استدلال کرده اند که به دنبال بروز این مشکلات، آینده جابه جایی دانشجویان از چین به کشورهای غربی قابل پیش بینی نخواهد بود اما بر بررسی اوضاع، این گونه به نظر می رسد که تعداد دانشجویان چینی که به عنوان دانشجو وارد کشورهای غربی می شوند، به طور قابل توجهی کاهش یافته است.

حتی کارشناسان پیش از بروز بحران نیز پیش بینی کرده بودند که این روند روبه رشد افزایش شمار دانشجویان چینی که در چند دهه اخیر شاهد آن بوده ایم، حداقل در آمریکا به پایان خود نزدیک می شود. البته این روند کاهشی به مرور و تاثیر آن بسته به نوع موسسه و کشور انجام می شود. بررسی های اخیر حکایت از آن دارد که بیشترین تاثیر کاهش روابط چین با غرب روی مقطع دکتری خود را نشان می دهد اما دیگر مقاطع تحصیلی دانشگاهی هم از این روند کاهشی مصون نیستند و این بحث بیشتر همکاری های پژوهشی و نوآوری را در برمی گیرد. تاثیر این قطع همکاری ها، مشارکت کمتر دانشگاه ها با یکدیگر و کاهش همکاری های تحقیقاتی را با هم تایان خود را به دنبال دارد.

تحقیق و پژوهش چین عقب تر از غرب است

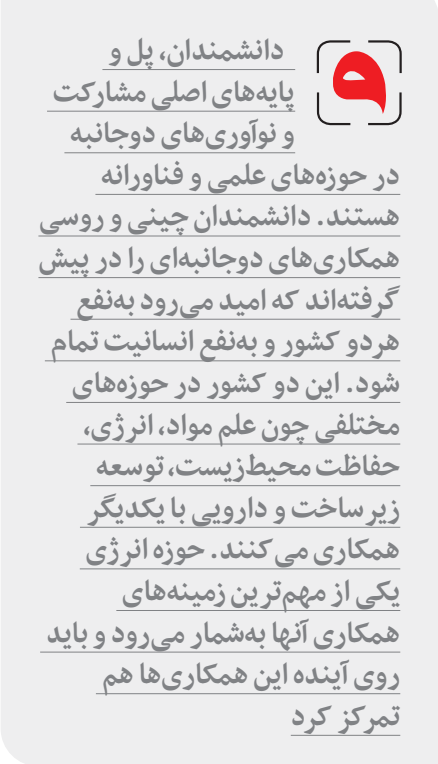
اما این اثرات منفی روابط، بیشتر از آن که کشورهای غربی را تحت تاثیر قرار دهد، چین را متاثر خواهد کرد. پیشرفت

آکادمیک چین تاثیر گذار بوده و کیفیت دانشگاه های برتر آن در سطح جهانی مطرح است.

اما زمانی که بحث تحقیق و پژوهش و به ویژه فرهنگ نوآوری به میان می آید، چین همچنان یک سروگردن عقب تر از موسسات غربی قرار دارد. این کاهش روابط علاوه بر اینکه فرصت تحصیل دانشجویان چینی را در خارج از کشور کاهش می دهد، آینده شعبه پردیس های غربی را که در چین فعالیت می کردند، در پرده ای از ابهام فروبرده است. با بروز این چالش، محققان و استادان غربی تمایلی برای حضور در دانشگاه های چین نخواهند داشت و همین امر روی کیفیت آموزشی و پژوهش های دانشگاهی تاثیر می گذارد.

روسیه، شریک آینده چین؟

اما سوالی که در اینجا مطرح می شود این است که آیا چین بعد از برهم خوردن روابطش با غرب، به دنبال شرکای متفاوت تری می گردد؟ گمانه زنی حکایت از آن دارد که روسیه گزینه مناسبی

یونس پناهی، معاون تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت گفت: «طبق تاکید وزیر بهداشت، توجه ویژه ای روی موضوع آینده پژوهی صورت پذیرفته و در همین خصوص آئین نامه هشت ماده ای به معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه ها و دانشکده های علوم پزشکی سراسر کشور ارسال شده و در این بندهای هشت گانه به موضوعات بسیار مهمی همچون تحول در پژوهش، تشکیل کمیته تخصصی آینده پژوهی، حمایت از شرکت های دانش بنیان و استفاده حداکثری از ظرفیت نخبگان اشاره شده است.» او اضافه کرد: «سال ۱۴۰۱ از سوی مقام معظم رهبری با عنوان سال تولید؛ دانش بنیان و اشتغال آفرین نامگذاری شده و ما هم در جهت تحقق شعار سال می خواهیم به جایگاه حقیقی مان در حوزه هایی همچون تولید ثروت و دانش، شاخص های فناورانه و دستاوردهای علمی دست یابیم.» پناهی با بیان اینکه باید عرصه علم و فناوری، مسیرهای پیشرفت و ارتقا را به خوبی طی کنیم، خاطرنشان کرد: «اما باید با توسعه علم و فناوری به سرعت به سمت دانشگاه نسل چهار حرکت کنیم و حرکت از نسل یک به نسل های ۳،۲ و ۴ نباید به کندی صورت پذیرد.»

دانشمندان، پل و پایه های اصلی مشارکت و نوآوری های دوجانبه در حوزه های علمی و فناورانه هستند. دانشمندان چینی و روسی همکاری های دوجانبه ای را در پیش گرفته اند که امید می رود به نفع هردو کشور و به نفع انسانیت تمام شود.

رئیس آکادمی مهندسی روسیه اشاره کرده است رابطه روسیه و چین و شالوده استوار همکاری های این دو کشور در حوزه علم و فناوری با چهارچوب های مشارکتی سابقه ای طولانی دارد که به دوران شوروی برمی گردد. این دو کشور در حوزه های مختلفی چون علم مواد، انرژی، حفاظت محیط زیست، توسعه زیرساخت و دارویی با یکدیگر همکاری می کنند. حوزه انرژی یکی از مهم ترین زمینه های همکاری آنها به شمار می رود و باید روی آینده این همکاری ها هم تمرکز کرد. روسیه علاوه بر این حوزه ها قرار است روابط خود را با چین در سطح دولتی هم گسترش دهد. با توجه به جو پیچیده ژئوپلیتیک جهانی، دانشمندان روس و چینی باید در زمینه آموزش استعداد ها و دیگر اصول مهندسی باهم همکاری کنند.

رئیس مرکز چین آکادمی مهندسی روسیه معتقد است که دو کشور باید تبادلات آکادمیک خود را تقویت کرده و راه های جدیدی از همکاری های دوجانبه علمی و فناوری را کشف کنند. به دلیل محدودیت های کرونایی در سطح بین الملل، پلتفرم های اساسی و دیگر کانال های ارتباطی از اهمیت بالایی برخوردارند. سازمان های غیردولتی نیز در این میان نقش مهمی در تقویت روابط چین و روسیه بین دانشمندان ایفا می کنند. رئیس انجمن علوم و همکاری های فناوری بین الملل چین معتقد است روابط دوجانبه به طور پیوسته در مواجهه با جو ژئوپلیتیک جهانی در حال تغییر توسعه یافته است. هردو کشور با همکاری هایی که دارند در حوزه علوم، فناوری، آموزش و تجاری سازی یافته های علمی به موارد جدیدی دست یافته اند. همکاری های چین و روسیه آینده روشنی دارد و نیازمند حمایت از بخش های عمومی و خصوصی است.

هند و روابط جدید با چینی ها

سال ها پیش از یک دهه از شروع جنگ اوکراین، همکاری های تحقیقات علمی بین روسیه و آمریکا و اتحادیه اروپا کاهش یافت. اما در این میان نمی توان رابطه میان چین و هند را نادیده گرفت؛ چرا که سیاست های نوآورانه و تجاری در پس این همکاری وجود دارد. آمار های به دست آمده نشان می دهد سهم اعضای اتحادیه اروپا از همکاری های مشترک با روسیه بین سال های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۱ حدود ۱۳ درصد کاهش یافته است. این در حالی است که آمریکا با کاهش حدود ۱۸ درصد روبه رو شد. از سوی دیگر، چین برخلاف دیگر کشورها، از هفت ابتکار تحقیقاتی مشترک در سال ۲۰۱۱ به حدود ۱۴ مورد در سال ۲۰۲۱ افزایش یافته که حدودا دوبرابر شده است. طبق این آمار، میزان مشارکت های تحقیقات علمی در این کشور از پنج به هشت رسیده است. وزرای آموزش عالی دو کشور چین و هند به دنبال رشد رقابت در حوزه های علمی مختلف هستند. هند قوانین همکاری های آکادمیک سرسختانه ای را برای کشور رقیب و همسایه یعنی چین وضع کرده است. روابط و همکاری های علمی چین و هند سابقه ای طولانی دارد و به سال ها پیش برمی گردد.

اما به دنبال اتهاماتی که از سوی آمریکا و غرب به دانشمندان چینی وارد شده، هندی ها هم دست به عصا حرکت می کنند. از جمله روابطی که بین این دو کشور برقرار شده می توان به همکاری دانشگاهی در حوزه مطالعه روی فسیل ها و رسوبات مربوط به انقراض دسته جمعی دوره کرتاسه-پالئوژن اشاره کرد

که به ۶۶ میلیون سال پیش برمی گردد. از سوی دیگر، هردو کشور جایگاه قابل قبول و با افتخاری در زمینه برنامه های فضایی دارند. هردو موسسه فیزیک نجومی هند و موسسه فناوری Varanasi هند آزمایش هایی را برای ایستگاه فضایی مدولار بزرگ چینی انجام خواهند داد که قرار است در سال ۲۰۲۲ عملیاتی شود. از سوی دیگر، دو کشور هند و چین در پنج حوزه آی تی، اقتصاد، تغییرات آب و هوایی، منابع آبی و آلودگی همکاری های مشترک علمی و تحقیقاتی انجام می دهند. همکاری در بخش آموزش بین دو کشور منجر به افزایش تعداد دانشجویان هندی در چین شده است که به طور قطع با تقویت روابط دو کشور، بخش دانشجویان بین المللی در هردو کشور نیز تقویت می شود.

روسای دانشگاه های برتر به روسیه سفر می کنند

محمد مقیمی، رئیس دانشگاه تهران با اشاره به سفر روسای ۱۴ دانشگاه برتر ایران به روسیه در مهر ماه ۱۴۰۱، گفت: «توجه ما به دانشگاه های شرق و ارتباط دانشگاه تهران با دانشگاه های روسیه و چین، اهمیت پردیس بین المللی کاسپین را مضاعف می کند.» او افزود: «اعتقاد داریم وقتی صحبت از دانشگاه کارآفرین می کنیم علاوه بر بحث های کارآفرینی و توسعه کسب و کارهای دانش بنیان، باید تمام تلاش مان این باشد که از مرحله صرفا آموزشی عبور کنیم. معتقدیم مزیت دانشگاه تهران فقط در عرصه آموزشی خلاصه نمی شود بلکه باید در حوزه کمک به ساماندهی کسب و کارهای دانش بنیان و واحدهای فناور پیشگام باشیم، به این جهت هدف گذاری استقرار بیش از ۲ هزار شرکت دانش بنیان و واحد فناور را در اماکن متعلق به دانشگاه تهران دنبال می کنیم.» به گفته مقیمی «سمت وسوی فعالیت علمی دانشگاه کارآفرین باید به گونه ای هدفمند تنظیم شود که در عرصه عمل و توسعه کسب و کارهای دانش بنیان و فعالیت های اجتماعی، مردم طعم شیرین علم و فناوری را بچشند. دانشگاه تهران علی رغم موانعی که وجود دارد باید در زمینه اجتماعی کردن علم خطشکن باشد و کارهایی که به ظاهر نشدنی به نظر می رسد را شدنی کند.»

ابلاغ آیین نامه ۸ ماده ای آینده پژوهی برای دانشگاه های وزارت بهداشت

یونس پناهی، معاون تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت گفت: «طبق تاکید وزیر بهداشت، توجه ویژه ای روی موضوع آینده پژوهی صورت پذیرفته و در همین خصوص آئین نامه هشت ماده ای به معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه ها و دانشکده های علوم پزشکی سراسر کشور ارسال شده و در این بندهای هشت گانه به موضوعات بسیار مهمی همچون تحول در پژوهش، تشکیل کمیته تخصصی آینده پژوهی، حمایت از شرکت های دانش بنیان و استفاده حداکثری از ظرفیت نخبگان اشاره شده است.» او اضافه کرد: «سال ۱۴۰۱ از سوی مقام معظم رهبری با عنوان سال تولید؛ دانش بنیان و اشتغال آفرین نامگذاری شده و ما هم در جهت تحقق شعار سال می خواهیم به جایگاه حقیقی مان در حوزه هایی همچون تولید ثروت و دانش، شاخص های فناورانه و دستاوردهای علمی دست یابیم.» پناهی با بیان اینکه باید عرصه علم و فناوری، مسیرهای پیشرفت و ارتقا را به خوبی طی کنیم، خاطرنشان کرد: «اما باید با توسعه علم و فناوری به سرعت به سمت دانشگاه نسل چهار حرکت کنیم و حرکت از نسل یک به نسل های ۳،۲ و ۴ نباید به کندی صورت پذیرد.»